PRÆSIDE DIVINO NUMINE!

MEDICINAM IN ALIMENTIS OPTIMAM,

DISSERTATIONE INAUGURALI
expositam,

Autoritate atq; indultu

Amplissimæ Facultatis Medicæ in perantiqua
Electorali Erfurtensi Academia,

Pro

LICENTIA,

*Summos in arte Medica Honores atq; Privilegia
Doctoralia ritè capessendi,*

publicæ disquisitioni
exponet

SAMUEL TEUCHER,
Harttensteinio-Misnensis,

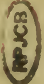
Die 12. Julii styl. vet. Anno 1698.

In Acroaterio Majori
Horis consvetis.

ERFURTI,
Charactere Kindlebiano.

6.

RPJCB

J. D!

PRÆFATIO.

MEdicinam in Alimentis optimam non malè pronuntiavit Hippocrates Lib. de Alim. Sect. IV. 16. *optimam, ut ego arbitror, nauſeatoribus, qui reliqua pharmaca, ſi fortè officinam ſapiant aut redoleant, prorſus deteſtantur & abominantur; optimam pauperibus vel etiam avaris, qui ſumtus qualescunque fuerint, ſuſtinere vel nequeunt, vel nolunt ad minimùm: Optimam infirmis atq; debilioribus & à naturâ & à morbo, quoniam ſtomachus corpusque reliqvum alteratur magis ab inſvetis, cùm, quæ uſitata ſunt, blandius ac penè inſenſibiliter operantur. Quid multa? optimam in genere cunctis, & ſanis & ægrotantibus, vel ideò crediderim, quod, ſalubrium & inſalubrium diſcrimine ritè obſer-*

vato, haud facilè quisquam in morbum incidat, eo autem neglecto temerè, vix unquam convaleſcat aut reſtituatur perfectè, licet maximè appropriata exhibeantur medicamenta. Itaque poſt Hippocratem *modo laudatum, plures fuerunt olim & nunc inter Medicos occupati ſedulique in eruendis ac deſcribendis Alimentorum facultatibus, in bonitate atque vitio cibi potusq́; determinando ac definiendo, quæ cuiq́; naturæ conveniant. Eadem utilitas hujus materiæ me quoq́; allexit, ut præſentes de eâ Theſes conſcriberem, duobus diſtinctas capitibus, quorum prius MEDICINAM IN POTU, poſterius MEDICINAM IN CIBO ſiſtit. Quos conatus meos ut, qui ſolus Medicinæ Parens æternus eſt, in ſui ſanctiſſimi Nominis gloriam, & commodum proximi, benignè velit dirigere, unicum eſt, quod humillimè precor!*

CAPUT I.

MEDICINAM IN POTU OSTENDENS.

§. 1.

EXtra dubium eſt, Diæteticam omnium antiquiſſimam, initium dediſſe arti medendi; cùm enim obſervarent homines, alimentorum vires nullatenus eſſe pares, ſed quædam, v. g. laxare alvum, alia eandem

eandem obſtruere: Quædam refrigerare,alia calefacere corpus, &c. hinc didicerunt non difficulter, neque omnibus convenire omnia, ſi ſanitatem integram tueri velint, neque in morbis promiſcuè quævis exhiberi poſſe citra gravius periculum.

§. 2. Enim verò ſuffecerunt primis temporibus regulæ iſtæ diæteticæ tàm ad præſervandum, quàm ad curandum, deficiente reliquâ Medicæ artis notitiâ. His diebus videntur nihilominus utiles valdè ac etiam neceſſariæ. Cumque apparatus alimentorum perpetuò augeatur egregiis acceſſionibus, parùm abeſt, quin affirmare auſim, non modò ſanitatem firmam absque omni medicamentorum uſu ſervari, ſi ſaltem accuratam quis rationem alimentorum habeat: Sed etiam graviſſimos morbos curari ſolo cibi potusque delectu, adeòque faciliùs nos carere Officinis pharmacevticis chemicisque, quàm culinâ & cellâ vinariâ, ſimilibusq; alimentorum promtuariis.

§. 3. Major proinde in poſterum honos atque dignitas erit popinarii atque coqvulæ, œnopolarum, & cauponum, quàm Medicorum, inquis? Non erit profectò. Etenim decernere, quid huic iſtivè conducat, quid obſit, nullius eſt, niſi Medici, ejus puta, qui exactè callet ſingulorum alimentorum facultates, & ex altera parte ſingulorum etiam hominum naturam, propenſionem ad morbos, idioſyncraſiam, vitæ genus, & maximè, ſi ægrotent, conditiones viſcerum, ſtatum humorum, viriumque; verbo, circumſtantias omnes probè qui conſiderat, is demum felices facere progreſſus poterit, quod de illiteratis minimè ſperandum.

§. 4. Age, percurramus breviter summa genera; specialiter namque cuncta examinare instituti mei ratio jam non permittit. Ante omnia distingvi alimenta puto in salubria, quæ valetudini conducunt; insalubria, quæ omninò ei adversantur, & neutra seu indifferentia, quæ neque prodesse manifestè, nec obesse possunt. Dicuntur autem nullibi simpliciter salubria vel insalubria, sed relativè tantùm, i. e. in hoc vel illo casu, atque ideò nil obstat, quò minùs, idem vinum v. g. uni salutare, alteri nocivum, tertio pluribusque aliis indifferens existat. Imo verò & hoc fieri potest, ut idem in eodem subjecto saltem diverso tempore penitus contrarium sortiatur eventum, & quod diu usurpatum, nunquàm alterare corpus, visum est, pro diversitate circumstantiarum hodiè medicamenti, cras etiam veneni vim habere queat.

§. 5. Ut igitur Medicina in alimentis quam intendimus, reperiatur, oportet primò quidem ea spectare absolutè, ita ut inquiremus in illorum naturam ac differentiam: Deinceps verò eadem comparatè seu in respectu ad hoc illudvè subjectum, ut appareat, quid emolumenti sperandum, aut damni metueudum inde sit. Ita enim satisfecisse meo videbor officio, si & commendavero, quæ salubria sunt certo in passu, & è contrario, quæ nociva sunt, simul innuero. Reliqua nempe, quæ indifferenter se habent, ac valetudinem notabiliter haud afficiunt, sicco pede præterire licebit absq; dispendio.

§. 6. De Potu primùm acturus, necessùm est, ut moneam, alium esse simpliciorem, alium compositum, item alium esse nativum, alium potiùs artefactum. Sim-

Simpliciſſimus inter omnes atque nativus eſt aqua. Solent autem variis modis eandem alterare convertendo in cereviſiam dulcem vel amaram, tenuem craſſamve, factâ cum tritico, hordeo, avena, lupulo atque ſimilibus decoctione. Ita vinum etiam ſibi relictum ſimplicius eſt, ſuccus nempe uvarum expreſſus per fermentationem depuratus: non deſunt autem, qui pro vario ſcopo herbas, radices, cortices atque ſimilia inter efferveſcendum adjiciunt, ut vinum habeatur *abſinthites, enulatum, ſaſſafratum* &c. quemadmodum alii cereviſiam quoque condire *abſinthio, roremarino, ſalviâ, ſcolopendrio* ſimilibusque ſolent.

§. 7. Eſt nimirum triplex hic potus, aquæ, cereviſiæ, vini, noſtratibus uſitatior, plures ſunt extraordinarii, & quidem aquoſiores ut infuſum THEE atque COFFEE, hodiè ſatis vulgares, antehac Sinenſibus, Ægyptiis & Arabibus proprii. Ad cereviſiam magis accedit potus ex BRANCA URSINA paratus, quem Sileſii à Polonis ac Lithuanis didicerunt. Vinoſum potius atque aromatiſatum eſt Mulſum non ſuis modo populis, ſed & Moſcovitis atque Anglis conſvetum. Pertinent huc quoque Spiritus ardentes, ut *vini, frumenti, juniperi, aniſo, cinnamomo, cariophyllis, angelicâ cortic. aurantiorum atq; citri* & mille aliis modis conditi.

§. 8. Ad potum extraordinarium referri quoq; meretur lac, oxygala, ſerumque lactis. Narrat *Plinius l. 8. c. 45. & l. 6. c. 28. & 30.* gentes quasdam lacte vivere, cynocephalorum in ſpecie Nomades in India vagas. Præterea Gethæ ac Scythæ ſunt γαλακτοπόται, & Tartari equino lacte utuntur pro potu, vid. *Sebitzius de Alim. Fac. Lib. 3. p. 751.* His autem in terris quanquam lactis

ctis potus haud ſit quotidianus, admittitur tamen à nonnullis & probatur, æſtivis præſertim diebus; ad minimùm recens natis eundem haud invidemus, quippe quibus toto ferè primo anno ſolennis eſſe ſolet.

§. 9. Sed jam diſpiciamus, quid ſingula valeant potulenta, & quo in caſu ſalubrium vel inſalubrium nomen mereantur. Primùm de aqua ſimplici. Meliores ſunt plerumque vel fontanæ, vel fluviatiles: Paluſtres enim & ſtagnantes, item pluviales ac præ cæteris marinæ minus laudabiles cenſentur, quod utplurimum putridum ſalſumque ſaporem habeant, & non rarò inficiantur ſeminio verminoſo.

§. 10. Virtus AQVARUM eſt in genere humectare ſive defectum ſeri reſtituere, ac diluere viſcidos pariter atq; acres humores. Si verò frigida, uti plerumque fieri ſolet, potetur, æſtum compeſcit potentius. Et quanquam ſapore omni & odore deſtituatur, adeòque fatua videri queat, mirum tamen eſt, quas facultates habeat egregias etiam in debellandis gravioribus morbis.

§. 11. Tali potu curatam in juvene dyſenteriam bilioſam narrat *Amatus Luſitanus Cent. 2. obſ. 27.* febrem ardentem *Smetius in Miſc. Med. Lib 3. p. 161.* *Siculos memorant ante introductum nivis uſum, cum in aëre degant ferventiſſimo, quotannis æſtivis menſibus maximo numero febrium peſtilentium tyrannide è medio ſublatos: quod malum ferocire deſiit, ex quo primum nivis uſum in potu admisêre. Diligenti namque obſervatione exploratum eſt, in urbe Meſſana quotannis mille numero pauciores quàm ante uſum nivis homines interire.* vid. *Balth. Piſaneli L. 16. de Alim. Fac. p. 296.*

§. 12. Qui

§. 12. Qui calidam potius amant instar Sinensium, aut frigidam non æquè tolerant, possunt infuso Thee uti; quippe quod utilissimum in scorbuto & arthritide, in coryza similibusque catarrhis, observatur; ut parùm absit, quin panaceæ nomen à quibusdam obtinuerit, confer *Bontekoe* in suo *Tract. de usu Thee*; & *Simon Pauli Comm. de Abus. Tab. & Thee p. 66. Eph. Germ. N. C. Dec. II. An. V. obs. 113. in Schol. & 131.*

§. 13. CEREVISIA si dulcior fuerit, nutrit copiosè adeòque Tabidis utilior; tenuior vim habet diureticam liberatque à calculo, & abstergit bilem in primis viis collectam: Sed amara hypochondriacis atque scorbuticis conducit; nec enim acescit facilè. Itaque nec malè agunt, qui *absinthium* ei adjiciunt, quondo fermentat, in gratiam febricitantium, vel *scolopendrium* pro lienosis & hepatis obstructione laborantibus, vel *roremmarinum* atq; *Salviam* adversus asthma, phthisin atque sic porrò.

§. 14. Qui loco cerevisiæ LORAM potant, è pomis, pyris, pruneolis agrestibus, baccis oxyacanthæ atque juniperi, uti plebeji solent in Normannia teste *Schrœdero in Pharmac. p. 657.* & Carniola notante *Valvasor* in der Ehre des Hertzogthums Crain *Tom. 1. p. 354.* biliosa & pituitosa vix colligunt in stomacho; etenim potus ejusmodi acidulus, præsertim si ad dulcedinem quodammodo inclinet, tollit humores istos ac ejicit promtè.

§. 15. Efficaciùs ergò est HYDROMEL in Curlandia vulgare, de quo *Eph. Germ. Dec. 2. An. X. in App. pag. 134.* Sed ab eo prorsus diversum est MULSUM, utpotè quod longè potentiùs est atque vinosius, & pro-

pter aromata quæ adjiciuntur, stomachô æquè ac palato gratum. Utiliùs autem hyberno quàm æstivo tempore; calefacit enim insigniter, pellit flatus, stimulat Venerem &c. Modùm id parandi genuinum vide in *Zobelii Adversar. p. 22.*

§. 16. MUSTI vires omnibus notissimæ sunt; si quicquam aliud, certè mustum sumere purgans est, atque ideò convenit his, quibus alvus pigra præ siccitate fecum ob seri defectionem existit. Dolendum saltem, id semper non haberi, nisi autumnali tempore. Nec errant, qui ad imitationem illius *succum cerasorum ac rubi idæi, cydoniorum, pomorum dulcium* colligunt & servant; quanquam & hi liquores progressu temporis in vinum commutentur haud condemnendum.

§. 17. Sed quis VINI laudes recensebit dignas? Equidem Analepticum id omne potissimum est, seu vires defecerint in toto corpore, seu in parte aliqua. Reficit nimirùm & ipsum animum, abigendo tristitiam, conciliando somnum, acuendo ingenium: præterea excitat appetitum, juvat digestionem, auget robur virile &c. Quid in lipothymiis valeat, & bulimia & febribus malignis aliisque gravissimis affectibus, testantur abundè observationes Autorum. Instar omnium videri potest *Sachs in Ampelographia Lib. 2. Sect. VI. Membr. 2. cap. 4. 5. 6. & 7.*

§. 18. Est autem dulce præ cæteris generosius, uti Canariense, Malvaticum, Hispanicum. Quod acidulum est instar Rhenani, biliosos atq; pituitosos magis juvat, beneficio tartari, quod continet, alvum laxans: quo nomine urinam quoque pellit & sudorem promovet. Idem pro varia conditione adjectorum

aroma-

aromatum, herbarum, radicum &c. fit cephalicum magis, ut saſſafratum: Stomachicum & antifebrile, ut *abſinthites*, pectorale, carminativum, expellens, vermesque necans ut *enulatum* atque ſic porrò.

§. 19. Quid SPIRITUS ARDENTES valeant, vulgò notiſſimum eſt; poſſident nimirum vim omnem quaſi contractam, quam in vino diffuſiorem reperimus. Conducit autem ſenibus præ cæteris, quando calor vitalis paulatim deficit: Item habitantibus in locis frigidioribus, aut peregrinantibus hyberno tempore. Et quanquam nonnulli mediâ etiam æſtate refici ejusmodi potu ament, promiſcuè tamen id omnibus permittendum haud eſt: Neque tolerat æquè Spiritum vini acrem aromatiſatum, qui fortaſſe mitiùs aniſatum impunè haurit. Confer *Zod. Med. Gallic. An. IV. Apr. obſ. 2. p. 131.*

§. 20. De LACTIS mira efficacia contra venena quævis acerrima, ſi ſuperbibatur largiter, quis dubitet. Mercurius ſublimatus, arſenicum, auripigmentum atque ſimilia melius haud ejiciuntur è ſtomacho, quàm ad vomitum usque hauſto non inſvavi hoc potu; nec mitigatur aliâ, quàm hâc ratione, feliciùs ardor ab arroſione natus, cum reliquis Symptomatibus, cruciatibus ventris puta, convulſionibus &c. Nam & continuatus per aliquot dies uſus, quam Diætam Lactis vocant, temperat non parùm acrimoniam humorum, in ſcorbuticis, arthridite vexatis, hecticis &c.

§. 21. OXYGALA verò, SERUMQVE LACTIS, refrigerat magis, diluit & abſtergit bilem, præcipuè in primis viis collectam. Egregiam itaque fert opem, quibus Hypochondria hinc æſtuant, adeòque

 perpe-

perpetuâ ferè alvi adſtrictione laborant: nec facilè periclitatur paſſione iliacâ, qui tempeſtivè ſibi hoc genere potus conſulit.

§. 22. Ut in ſummam contrahantur omnia. Suppetit, quò venenorum per os aſſumtorum vim eludere, vermes necare, calculum ejicere, febrium frigus æſtumque mitigare, humores pravos corrigere ac educere, flatus diſſipare, virium defectum reſtituere, torpentes ſpiritus excitare, inquietos tranquillare poſſumus &c.

§. 23. Sunt autem optima hæc aliquando damnoſa, ſi quando permittantur intempeſtivè. Ubi acidum peccat in primis viis, cavendum eſt à potu cereviſiæ dulcis vinique aciduli, utpotè quibus mirè augetur: Item à lacte propter coagulum omninò metuendum. Ubi bilis abundat, abſtinendum à cereviſiâ lupulatâ plus minùs amarâ: Ut & à ſpiritu vini vinoq; aromatite. Qui verò pituitoſus eſt, à potu lactis ac cereviſiæ dulcis non ſatis defecatæ, uti & à Thee, Coffeeque potu læditur manifeſtè. Niſi me fallunt omnia, exiſtimo pauperes aquâ contentos vel hoc pacto faciliùs ferre inflammationes, febres ardentes, variolas, morbillosque, quod more divitum haud indulgeant gulæ, neque materiam alendo igni aptam ingerant, vinum puta, vel cereviſiam ſimiliter ſpirituoſam.

Caput II.

MEDICINAM IN CIBO EXHIBENS.

§. 1.

Varietas ciborum adhuc major eſt. Suppeditant eam partim animalia, partim vegetabilia. Quæ à

Vege-

Vegetabilibus desumuntur, sunt vel frumenta, vel legumina, vel fructus, vel radices, vel olera, vel turiones. Animalium autem quædam terrestria, gressilia, reptiliaque; quorum alia quidem integra instar ostrearum, alia particulatim apponi solent, carnes videlicet, viscera, glandulæ. Adde his ova pennatorum, itemque butyrum caseumque, parata è lacte nonnullorum quadrupedum, & habes apparatum ciborum longè copiosissimum.

§. 2. Quæ condimenti loco adjiciuntur, sunt itidem diversa: Nonnullis adspergitur sal communis, fontanus, marinus aut fossilis; aliis affunditur acetum oleumvé, quibusdam saccharum aut mel, plurimis aromata usitatiora, *piper, zingiber, cariophylli, cardamomum, cinnamomum, macis, nux mosch. crocus*, vel horum loco, *folia lauri, majorana, salvia, ros marinus, origanum, semen carvi, anisi*, &c. Atqui & horum additione notabiliter immutantur esculenta.

§. 3. Jam videamus, quid singula valeant. Et FRUMENTORUM quidem secalis præsertim atque tritici usus quotidianus est in pane. Melior est ritè fermentatus: Qui nimis acidus est, biliosis & pituitosis convenit, verum lædit hypochondriacos & lienosos. Recens fragransque optimè nutrit: Qui verò præ vetustate situm contraxit pessimus. Placentarum autem dignitas æstimanda ex iis, quæ massæ farinaceæ admiscentur, uti sunt *butyrum, passulæ, cerasa, poma dulcia* &c.

§. 4. Nutriunt similiter ALICA & PTISANA ex tritico, hordeoque vel avena decorticata. Pulmenta ex fegopyro, milio & oryza, & si quæ alia sunt hu-

jus generis. Augent insigniter lac atque sperma. Et quandoquidem viscosis abundant particulis, dubium haud est, quin acres humores temperent; nam & utilia deprehenduntur in Tussi sicca cœteroque catarrho tenui, quemadmodùm in omnibus doloribus à scorbuto seu præternaturali salsedine sangvinis atque seri oriundis. Quibus verò nimia obesitas aut corpulentia molestiam creat, vel crassi viscidique humores damnum inferunt, ii rectiùs abstinent ab ejusmodi alimentorum usu.

§. 5. LEGUMINA, uti sunt pisa, lentes, fabæ, phaseoli, ciceres &c. flatulenta equidem omnia censentur, atque ideò iis fortasse salubria, quibus abdomen collapsum est: Nociva herniosis & qui flatibus infestantur. Speciatim pisa recentia & juniora (sunt enim dulciora veteribus contra naturam fructuum) laxant alvum satis commodè. Decoctum lentium in expellendis variolis experimento plebejorum laudatur, sicuti cicerum rubrorum in purgandis puerperis consilio anicularum; quanquàm apud Veteres etiam reperiamus horum encomia in simili passu.

§. 6. FRUCTUUM differentia talis existit: Sunt quidam simpliciter dulces, *ficus, passulæ majores, atq; minores, dactyli, jujubæ* &c. in mitiganda humorum salsorum acriumque mordacitate omninò efficaces; quidam ex acido dulces, uti *cerasa, armeniaca, persica, pruna, mala, mora, fragra, grossularia* &c. bilē ac pituitam abstergentia, quod adhuc potentiùs præstant magis acida, *citri poma, limonesque, granata, berberes, ribes* &c. quidam austeri quid habent, adeòque adstringunt, uti *cydonia, messpila, sorba, corna & pyrorum* quædam species;

cies; in vomitu alvique fluxu admodùm proficua; quidam abundant ſucco aquoſiore, unde refrigerant potenter, diluendo bilem ſaliumque acrimoniam, ut *melo, auguria, cucurbitæ, cucumis:* Deniqùe ſunt, qui ad dulcedinem inclinant, minus ſucculenti ac potiùs occultantes mire oleum; *amygd. dulc. pineæ, piſtacia, avellanæ, juglandes, caſtaneæ, glans fagea, tribulus aquaticus,* &c. quorum facultates ferè coincidunt cum his, quæ §. 4. hujus cap. recenſui.

§. 7. RADICES, quarum uſus in culina eſt, plurimæ gaudent ſapore ſubdulci, ejusdemque dignitatis cum modo recenſitis fructibus videntur; nempe, *Rad. ſiſari, tragopogi, Solani tuberoſi, paſtinacæ, petroſelini, Dauci, rapi* præſertim ſiccati, utpotè magis ſapidi: Neque ingrata ſunt tubera chryſanthemi Peruviani, habent autem id peculiare pro reliquis, quod alvum moveant promtè, ſi cum pingvi juſculo comedantur. Acriores ſunt radices *napi atq́, raphani, ceparum item, allii, porriq́,* acerrima eſt *armoraciæ:* Pellunt hæ ipſæ urinam calculumque, cient ſudorem, atque ita expellunt ſangvinis impuritates, necantque vermes. Sola ex amaris tenera *cichorei* radix comeditur, ſed macerata prius in aqua; ita nihilominus aliquam adhuc ſervat vim aperiendi, non incongruam lienoſis vel epatis obſtructionem patientibus.

§. 8. OLERA, quæ foliis, caulibusvé in eſcam veniunt, ſunt vel fatua maximam partem, vel acidiuſcula, vel denique acria plus minus. Inſipida pene ſunt, *ſpinachia, blitum, atriplex, beta, locuſta, lactuca, endivia,* & quæ primo loco nominanda erat, braſſica, quippe quâ Medicinâ DC. annis uſus eſt populus Rom.

teſte

teste *Plin. Lib. 20. cap. 9.* Hæc in universum humectant, lubricant alvum, promovent excretionem è pectore ac pulmonibus. Magis refrigerant acida, *acetosa, portulaca, sedum*, extergendo bilem sedant ardorem stomachi æstum sitimque hinc oriunda. Quæ acria sunt, possident facultatem diureticam, præ cæteris diaphoreticam atque aperitivam, resolvunt sangvinem congrumatum, stimulant venerem, uti *cherefolium, petroselinum, fœniculum, nasturtium palustre ac hortense, dracunculus, piperitis* &c.

§. 9. Neque contemnendi sunt TURIONES asparagi, exinde diuretici, & lupuli vel ideò probandi, quod cum virtute aperitiva concurrat laxativa sive leniter per inferiora evacuans, in solamen eorum, qui epatis lienisque obstructionibus vel vomica pulmonum vel strumis laborant. Vehementiùs operantur tenella germina sambuci, siquidem & vomitum movent, paulò liberaliùs assumta; in debilioribus præsertim ac delicatulis, adeòque modus colligendi ea, i.e. decerpendi sursum deorsumvé vix attendendus venit.

§. 10. Satis de alimentis ex Regno vegetabili, transeo ad Animale. Ubi ante omnia monendum existimo, CARNIUM in genere differentiam haud esse parvi pendendam, si ætatem spectemus. Videlicet indurantur quasi cum annorum numero fibræ, adeòq; pueris senibusque post casum dentium infirmis quamcunque ob causam juniorum animalium, pullorum, agnorum, vitulorum, esus omninò præscribendus est; Quibus verò ventriculus contingit robustior, qui exercitia corporis amant, aut laboriosam degunt vitam, his convenit etiam durior caro bubula, vervecina &c.

Præter-

Præterea ratione pingvedinis obſervandum eſt ſimiliter, eam non omnes æquè tolerare; qui enim bile abundant, aut anheloſi ſunt præ ipſa obeſitate nimia, neque carnem ſuillam lardumvè, neque anſeres probè ſaginatos aut ſimilia comedunt ſine damno.

§. 11. In ſpecie, ſi AQVATILIA examinemus de angvillâ utplurimùm pingvi certum id eſt, ac hæreo, annon cyprinus pingvior, augendo bilem, producat podagram, de quo legi meretur *Eph. Germ. Dec. II. An. V. obſ. 46. cum ſchol.* Oſtrearum eſum haud ferunt pituitoſi, nihilominus ad temperandam ſcorbuticorum ſalſedinem, ſi recentes edantur, mirè valent, teſtaturque Lindanus copioſo earum uſu reſtitutum fuiſſe hecticum, referente *Ettmüllero in Schrœd Diluc. p. 190.* Aliàs de gammaris notiſſimum eſt, adverſus phthiſin optimos exiſtere, quatenus acidum deſtruunt, in hoc affectu communiter peccans. Si quid enim aliud, certè cancri fluviatiles, præſertim quando teſtas depoſuerunt duriores, mirè proſunt ad acrimoniam illam obtundendam in ſcorbuto, malo hypochondriaco, doloribus Lienis, arthritide &c. experimento non uno Excellentisſimi DN. D. RIVINI, PHYSIOLOG. ac BOTAN. PROFESSORIS CELEBERRIMI. PATRONI, ac PRÆCEPTORIS MEI AD CINERES USQ; COLENDI; cujus remedii vires vel ideò extollendæ ſunt, quod ſine moleſtia, imò vero cum jucunditate potius aliquâ, tantum aſſumi queat una vice, quantum vix pluribus doſibus de pulvere abſorbente capi ſolet.

§. 12. Non minor eſt numerus PENNATORUM, quibus veſcimur: at neque recenſere vel nominare cuncta jam vacat, nedum explorare curatiùs. Exiſtimo autem diſcrimen potiſſimum à pabulo eſſe deſumendum, quoniam plurimum intereſt, quo pacto nutriantur. Aves capaces ſive carnivoras, uti ſunt Accipitres, Falcones, Milvi, Noctuæ, Corvi, Cornices, Picæ &c. nemo eſt, qui non abhorreat, ſiquidem nec cadavera omninò putrida relinqvunt intacta. Quæ piſces captant, ut anates, anſeresque feræ, cygni, querquedulæ &c. peculiarem & quaſi unctuoſum ſaporem habent, multis haud ingratum. Granivoræ autem arrident omnibus, ſylveſtres pariter atque domeſticæ, ſicuti & illæ quibus fructus vel herbæ pro alimento inſerviunt. Ita enim Juniperi baccas ſapit redoletque

letque turdus, adeoque ab his avidè ingeſtis vires medicamentoſas acquirit procul dubio. Ac fortaſſe paſſeres, troglodytæ contra calculum adeò decantati vires, quas poſſident lithontripticas, impetrant à vermiculis, quibus victitant.

§. 13. Suggerunt autem volucres præ cæteris peculiarem cibum ex OVIS capiendum: Imò quæ uſitatoria ſunt gallinarum ova, de quorum utilitate ita ſentiendum puto. Solent mulierculæ prægnantibus, ne abortum faciant, ovorum germina, ut appellantur, propinare cum vino generoſo, ac poſſent fortaſſe pari cum ſucceſſu propinare integra, imitando eos, qui vel claritatem vocis ſervare, vel robur virile augere cupiunt. Nam & ſorbilia copiosè nutriunt, lac & ſemen augent, unde vix permittenda his, quibus pollutiones nocturnæ moleſtiam creant. Alioquin certum eſt, ab iis corrigi humorum acrimoniam, adeoque in gratiam ægrorum vix excogitari poſſe commodius alimentum, præſertim ſi lubricandus ſit venter: Si enim alvi fluxio contigerit, ſatiùs erit vitella exhibere ad duritiem cocta cum tantillo macis nucisvé moſchatæ, vel aceti roſacei, ex conſilio *Helmont. in Tr. Pylor. Rect. 22.*

§. 14. Sed QVADRUPEDUM uſus longè amplisſimus eſt. Cumque carnium paulò ſuperiùs facta ſit mentio, lubet paucis attingere partes reliquas. Imprimis quæſtio erit, num quid ſingulare valeant, e. g. pulmones vituli ac vulpis in affectibus pectoris, epar cervi agnivé in morbis jecoris, renes vervecum, taurivé in vitiis renum, &c. Mihi ſalvo aliorum judicio ita videtur. Fruſtra occultas fingi proprietates atque virtutes ſpecificas, cum non difficulter ratio reddi queat evidens. Quis neſcit renum ſaporem urinoſum, quem à perpetuò transeunte lotio acquirunt? Quid ergò mirum, ſi vim posſideant diureticam. Notum eſt amara omnia, abſinthium, centaurium, eupatorium, cichoreum &c. vi aperiendi pollere in morbis epatis; quis deneget eandem bili, qua jecur animalium omne tingitur. Subſtantia pulmonum cum prorſus membranacea ſit, quis dubitet, eam copiosâ gelatinâ gravidam eſſe, optimâ profecto ad corrigendam humorum acrimoniam in tuſſi, raucedine, vel ulcere pulmonum. Atq; ita teſticuli etiam prodeſſe poterunt ad augmentum ſpermatis; cujus gratiâ collectos vidi cum curâ & poſt decentem præparationem inter fercula menſæ, cum caſtrarentur pulli gallinacei.

§. 15.

§. 15. Etenim quid cochleæ quæso, ut REPTILIUM quoque mentio fiat, & ostrea cum cinaræ atque asparagi turionibus aliud agunt, quam quod liquori seminali generando materiam præbeant idoneam largamque, accedente ab adjectis aromatibus stimulo. Ad quem modum jura instaurantia & consummata cum gelatinis ex iisdem cochleis, capone, gallinavé aut carne quacunque alia parari solent ad recreandos hecticos vel infirmos ex graviore morbo; quibus vel solis servatos novimus pro deploratis jamjam habitos.

§. 16. De BUTYRO idem judicandam, quod de pingvedine carnium: Neq; causa est, cur canis axungiam in phthisi vel tabe præferamus butyro majali; si enim adjectum sal quemquam deterreat, quid impedit non salitum idem servari atq; in usum trahi. Hac occasione autem id reticere nequeo, in quo peccatur tota die; nempe in febribus ardentibus aliisque biliosis, cum inappetentiâ conjunctis, si quid ægris præbetur, turdus est, aut avicula, quævis obvenerit, assata; cum tamen in hoc casu elixa multis modis præferenda sint. Namque sal quod aspergitur & butyrum quo largiter perfunditur assatura talis, non possunt non augere sitim æstumq;, consequenter damnum inferre manifestum.

§. 17. Neque CASEUS omnis ejusdem dignitatis est, neque omnibus eodem modo convenit. Recens tanquam mitior, præsertim pingvis nutrit non parùm; traduntque Zoröastrem in desertis caseo vixisse annis viginti, ita temperatè, ut vetustatem non sentiret, narrante *Plinio Nat. Hist. Lib. XI. cap. 42.* Antiqvus acrior est, ac sæpè putridus, ab esu cujus largiore nonnullis calculus generatur indubitanter. Si fuerit siccior, obstruit alvum, quibus ergo pigrior est, ut hyonchondriacis, temperare sibi ab ejus usu debent.

§. 18. Quod ad CONDIMENTA ciborum: Negari haud potest, SALIS communis utilitatem esse multiplicem: Fugat enim necatq; lumbricos, abstergit bilem, ciet urinam, stimulat Venerem &c. Verùm si quis eo abutatur, esitando subinde haleces aliosvé pisces carnesvé muriaticos, metus est, ne scorbuticos dolores atque ulcera, scabiem atque pruritum sibi conciliet, nisi admodum liberalem potum simul adhibeat. Hydropici ergo, in quibus serum abundat, non modo tolerant halecum esum, sed & præsentaneum inde levamen sentiunt;

etenim

etenim eorum nonnullos post fluxionem largam urinæ, hinc ortam, penitus restitutos testatur *Sennertus Cent. I. Epist. 8. pag. m. 1108.*

§. 19. ACETI usus in culinis quotidianus est pene, ad minimum in acetariis, vel embammatibus. Quas vires habeant etiam alexipharmacas videri potest in *Bartholini Cent. IV. Histor. 13.* Refrigerat autem & insigniter bilem expurgando. Sumq; in ea persvasione homines agrestes diebus æstivis vix ferre posse calorem radiorum solarium, nisi reficiantur ejusmodi acetariis, brassicâ muriaticâ, oxygalâ &c. E contrario, si quis acidos humores in primis viis collegerit, cane pejus & angve vitare debet, quicquid acidum sapit.

§. 20. Acescunt autem dulcia quoque in tali stomacho; atq; ideò lienosi pares experiuntur dolores seu cucumeres comederint acidos, seu saccharo conditos fructus omnis generis. Nam & fœminæ ad passiones uterinas pronæ ab utroque isto alimentorum genere læduntur pariter. Quid pueri patiantur ab usu panis martii similiumque saccharatorum, vix quenquam fugit, qui obiter tantùm eorum morbos in ædibus divitum advertit. vid *Germ. Dec. II. An. IX. obs. 202. in scholis.*

§. 21. AROMATUM deniq; virtutes innotescunt vulgò. Nempe sunt ea cephalica, optima in vertigine, memoriæ imbecillitate, hebetudine sensuum: Sunt stomachica, optima in anorexia vel apepsia, & carminativa in colica & inflationibus abdominis: Sunt aphrodisiaca, optima stimulantq; ad venerem: Verbo sunt optima excitantia in langvore virium. Sed nec omni tempore nec omni ætati æquè conducunt. Hybernis videlicet mensibus adhibenda magis, quàm æstivis. Senibus potiùs convenientia, quam junioribus aut stylo veterum calidioribus. Nam & in hoc passu juxta *Hippocratem Sect. I. Aph. 17. Dandum aliquid est consvetudini & tempori & regioni & ætati.*

§. 22. Hæc sufficiant speciminis loco dicta de Medicina in alimentis optima. Nec enim in animo fuit tradere fusiùs singulorum ciborum potuumvé facultates, sed uno vel altero saltem exemplo monstrare quantum valeat Diætæ regimen in conservanda vel restituenda valetudine. Ut autem hosce primos conatus meos æqui bonique consulere velis, Lector Benevole, abs Te iterum iterumq; contendo. DEO interim Optimo Maximo immortales pro concessis viribus decerno gratias, utque porrò benedicere laboribus studiisq; meis ex alto velit, precor humillimo corde. Sit Nomini Ejus Sanctissimo Laus, Honor & Gloria in omnem æternitatem.

F I N I S.